

El món de Lluïcia Ramis

Carles Montpart Tura

*Un dels llibres més venuts en la passada diada de Sant Jordi va ser *Les possessions*, de l'escriptora mallorquina Lluïcia Ramis. La novel·la, molt ben rebuda per la crítica i de la qual n'acaba de sortir la segona edició, torna a situar com a protagonista de l'acció una dona que, a cavall entre Mallorca i Barcelona, s'enfronta a diverses situacions familiars delicades. En l'article d'aquest mes aprofitem aquesta novetat editorial per fer un breu comentari de les novel·les d'aquesta autora.*

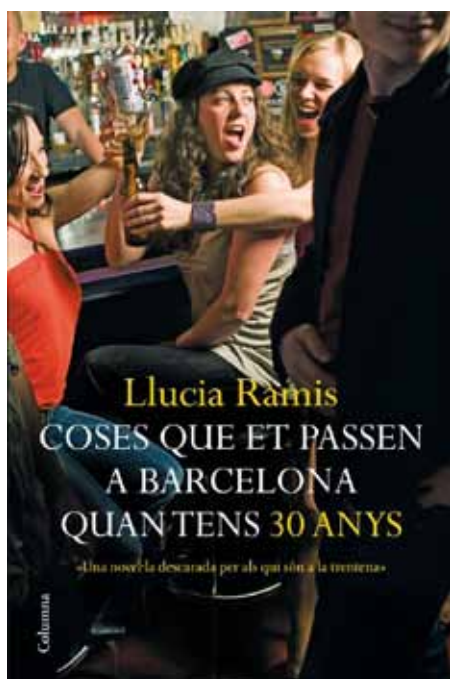
Periodisme i literatura

Lluïcia Ramis (Palma, 1977) és periodista i escriptora. Als 18 anys va deixar Mallorca per instal·lar-se a Barcelona per —segons ha dit ella mateixa— distanciar-se de l'entorn familiar cursant una de les poques carreres universitàries que no es podien fer a l'illa. Llicenciada en Ciències de la Comunicació per la UAB, va començar treballant a la ràdio, fent d'hostessa de televisió i més endavant exercí de redactora en cap de la revista literària *Quimera*. En aquests primers anys en el món del periodisme, Ramis també va col·laborar al *Diario de Mallorca*, a la secció de cultura de l'edició catalana d'*El Mundo*, a *El Periódico* i va dirigir i presentar el programa televisiu sobre llibres *Això no és Islàndia*. Actualment treballa al diari *La Vanguardia*, on escriu cròniques sobre l'actualitat literària, i també col·labora a Catalunya Ràdio i RAC1.

El 2010 l'Obra Cultural Balear va atorgar a Ramis el Premi Bartomeu Rosselló-Pòrcel en reconeixement a la seva tasca en el terreny de l'animació cultural, i el 2013 l'autora va rebre el Premi Time Out al creador de l'any.

Pel que fa a l'obra literària, Lluïcia Ramis és autora de contes i relats recollits en antologies com ara *Odio Barcelona* (Melusina), *Matar en Barcelona* (Alpha Decay), *Veus* (Empúries/Anagrama) i en diverses revistes, però el gruix de la seva producció està format per les quatre novel·les que ha publicat fins ara: *Coses que et passen a Barcelona*

quan tens 30 anys (Columna, 2008), *Egosurfing* (Destino 2010, Premi Josep Pla), *Tot allò que una tarda morí amb les bicicletes* (Columna, 2013) i *Les possessions* (Anagrama, 2018, Premi Llibres Anagrama de Novel·la).

Joves buscant el seu lloc al món

Lluïcia Ramis escriu des de molt petita. De fet, un dels records que sovint explica és que, als set anys, va escriure una carta a qui aleshores era el príncep Felip dient-li que era molt guapo. La carta, òbviament, no va tenir resposta. Ella mateixa ho explicarà així en la seva tercera novel·la: "A la meua classe, totes volien ser princeses. Jo no. Jo volia ser arqueòloga, com Indiana Jones, o restauradora. [...] No volia ser princesa, però el príncep Felip em semblava molt guapo i, animada per una germana de ma mare, li vaig escriure una carta i l'hi vaig dir. Em record de bocaterrosa a la sala d'estar, tenia set anys. Ell en devia tenir catorze. L'adreça del

Lluïcia Ramis

Palau de la Zarzuela la va apuntar la meua tia Tantàlia al sobre per por que el carter no entengués el dubte de la meua lletra. Durant molts mesos vaig esperar una resposta. La desil·lusió cada dia, en tornar del col·legi i veure la bústia buida, anà convertint l'esperança en desesperació i finalment en resignació: el príncep no em contestaria. Era un cabró" (*Tot*

allò que una tarda morí amb les bicicletes, pàg. 71-72).

Aquesta inclinació cap a l'escriptura, que en l'etapa d'infantesa es concretava en la confecció d'històries protagonitzades per Hello Kitty, i més endavant en breus narracions amb personatges ja humans, és també el que porta Lluïcia Ramis a estudiar Periodisme. Vol escriure, i una forma de guanyar-se la vida fent-ho és exercir de periodista. El seu debut literari, però, es produeix l'any 2008 quan, un cop descartades diverses novel·les —tal i com ella mateixa ha explicat alguna vegada— publica *Coses que et passen a Barcelona quan tens 30 anys*, una novel·la que de seguida va ser qualificada de "generacional". Efectivament l'obra la protagonitza una noia mallorquina que acaba de complir 30 anys, que treballa de periodista a Barcelona i que s'enfronta a un futur personal i professional ben incert. De fons, una Barcelona que de vegades es percep com una ciutat oberta, festiva i provocadora, però que d'altres esdevé insuportable per la sensació d'estar sempre en

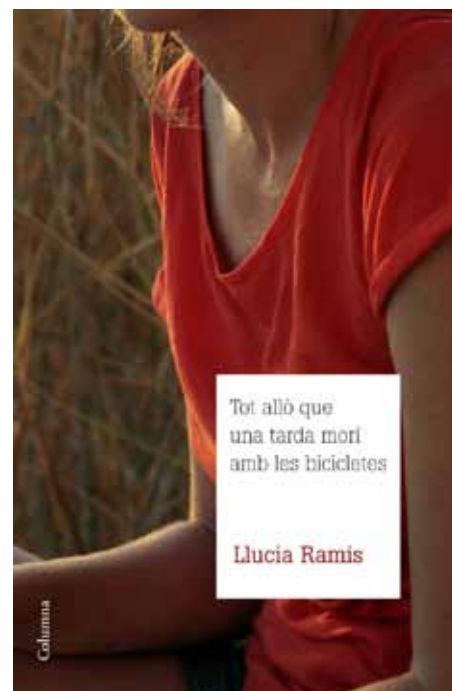

absurda transformació. Al voltant de la protagonista, trobem tota una sèrie de personatges de la mateixa edat intentant, com la narradora, i sovint inútilment, fer-se un lloc en la societat i adoptar el paper que se suposa que han de tenir aquells que ja han abandonat l'edat de la joventut més irresponsable.

Aquesta sensació de fracàs que tenen els membres d'aquesta generació, formada per joves que han estudiat i que tenen l'ambició de situar-se —en el periodisme, en l'art, en diverses professions— és també percebuda en el terreny sentimental, on les històries amoroses acaben sent fugaces i frustrants. Les al·lusions de la protagonista a aquest desconcert són constants: *"Fer trenta anys és despertar-se amb ressaca un dilluns de Sant Jordi al costat d'un desconegut. I pensar que ja no tens edat per aquestes coses"* (p. 17); *"Sempre que he de prendre una decisió em passa igual: la por d'equivocar-me em paralitza, la qual cosa facilita que qualsevol altre pugui decidir per mi. A més de suar, em pica el nas; crec que sóc al·lèrgica a la presa de decisions"* (p.65).

La novel·la planteja, a més, una inquietant trama gairebé detectivesca al voltant d'una carta

d'amor trobada per atzar per la protagonista i que s'acabarà resolent en forma de sorpresa final. El llenguatge de l'autora, ja des d'aquesta primera novel·la, és fresc, directe, actual i amb un bon ús del registre col·loquial mallorquí, especialment en els diàlegs. És ben perceptible un esforç de l'escriptora per trobar una llengua i un to que responguin tant com sigui possible al contingut que es vol narrar. Una altra de les característiques de *Coses que et passen a Barcelona quan tens 30 anys*, i que retrobarem a totes les altres novel·les serà la reconstrucció que du a terme la protagonista de la infantesa —el món feliç, en definitiva— a l'illa de Mallorca, especialment a casa dels avis. En l'última novel·la de l'autora, *Les possessions*, Lluïcia Ramis diu el següent d'aquesta *opera prima*: *"Aquell any [2008] vaig publicar el meu primer llibre, una novel·la que etiquetaren de generacional perquè parlava de les persones de trenta anys amb professions liberals que vivien a Barcelona i d'aquella nostàlgia prematura basada en productes efímers, de seguida obsolets, com les cintes de cassete o la Gameboy. Estava basat en els meus amics i en mi mateixa, és clar"* (p.63)

Un model a seguir: Natalia Ginzburg

Les coincidències entre les característiques de la protagonista d'aquesta primera novel·la i l'autora (totes dues compleixen 30 anys el 23 d'abril, provenen de Mallorca i viuen a Barcelona des dels 18 anys i exerceixen de forma precària el periodisme, per exemple) serà una de les característiques principals de tota la producció novel·lística de Lluïcia Ramis. L'escriptora ha confessat sovint que no té gaire imaginació —aquesta és una de les raons de la seva dedicació al periodisme, on l'escriptor s'ha de cenyir a explicar els fets— i que només sap escriure partint de la pròpia experiència i la del seu entorn familiar. Això, però, i l'autora ho repetirà sempre que calgui, no vol dir que estiguem davant d'una obra estrictament autobiogràfica.

En l'article del mes passat parlàvem de l'obra literària de l'escriptora italiana Natalia Ginzburg i

Natalia Ginzburg

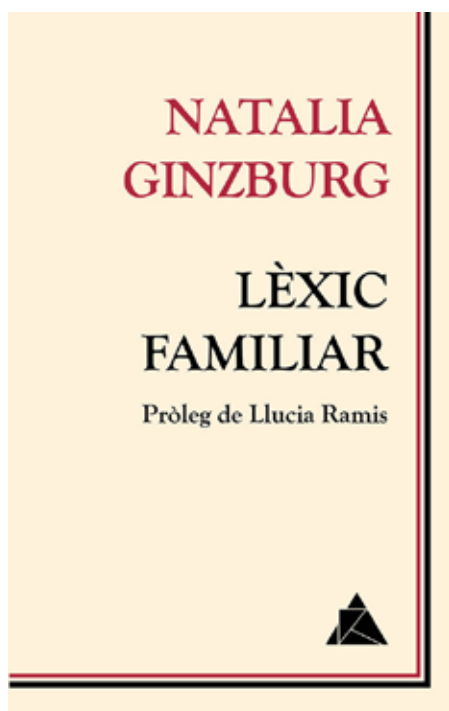
comentàvem el seu magnífic llibre *Lèxic familiar* (Àtic dels Llibres, 2018). Crec que en el pròleg que Lluïcia Ramis va escriure per a aquesta edició podem trobar una explicació plausible de la seva opció literària: *"Cada família és el món. No un món, sinó la humanitat sencera. Qui entén la pròpia família és capaç d'entendre-ho tot.[...] Vaig llegir Lèxic familiar fa deu anys [2008, any de publicació de la seva primera novel·la]. Era la primera vegada que llegia Natalia Ginzburg. I vaig pensar que en el seu text hi era tot. Així de simple. Feia d'eco de les veus que ella sempre va sentir, amb el mateix to, de vegades sorneguer, i que deien molt més del que verbalitzaven. Jugava a retratar un entorn —família jueva i antifeixista de classe mitjana—, a escriure la crònica d'un temps —la Itàlia de Mussolini—, conscient que la memòria fa trampes. La d'un mateix i la dels altres. Per això ella deia que aquest llibre, en què només hi ha escrit el que recorda, s'ha de llegir com una novel·la. [...] Lèxic familiar em va canviar la vida, i la raó és tan senzilla i tan potent com el mateix llibre. En llegir-lo vaig entendre que escriure és això"*

(p. 7-10).

Una lectura, doncs, que va ser epifànica i un model literari que Lluïcia Ramis pren clarament com a referència i que esdevé motor de tota la seva obra posterior. De totes formes, perquè no hi hagi malentesos i perquè el lector no llegeixi de manera esbiaixada els seus textos, l'escriptora reivindica de manera explícita el poder creatiu de la literatura i el paper del record com a punt de partida d'una elaboració literària que va més enllà de l'autobiografia. Ho fa en les endreces inicials de les seves dues últimes novel·les: *"Això no és una autobiografia"* (Tot allò que una tarda morí amb les bicicletes, p. 7) i *"Qualsevol semblança amb la realitat és pura ficció"* (Les possessions, p. 9).

Arriba el Premi Josep Pla

Després d'aquesta primera novel·la, Lluïcia Ramis aconsegueix l'any 2010 el prestigiós premi Josep Pla de narrativa amb *Egosurfing*, fet que la converteix en una escriptora molt més coneguda pel gran públic. S'enceta, també, una presència més

sovintejada de l'autora als diversos mitjans de comunicació. En aquesta novel·la tornem a trobar com a protagonista una anònima escriptora mallorquina —en aquest cas de llibres d'autoajuda— que es veu involucrada en un esperpèntic accident que ha sofert algú a qui li ha caigut una bossa d'escombraries al cap. Una bossa llençada des del pis on la protagonista va viure durant dotze anys i que va abandonar després de la mort del seu primer amant, quan tenia 18 anys i cursava el primer curs d'universitat. La història, al capdavant, acabarà sent el relat, per una banda, de l'assetjament virtual que pateix la protagonista per part d'en Teo —l'accidentat—, i per l'altra de l'establiment d'una relació d'amistat entre la narradora i na Rut, la periodista d'un programa de televisió sensacionalista que s'ha fet ressò d'aquest cas. De fons, tornem a trobar la sensació de desarrelament de la protagonista en una Barcelona en què no acaba de trobar el seu lloc: *"Fa tretze anys que visc a Barcelona, i encara tenc la impressió que aquest no és el meu lloc. Però és que n'hi ha qualcun que em pertanyi?"* (p. 84).

Egosurfing planteja, a més, diversos temes que seran un *leit-motiv* constant a tota l'obra de Lluïcia Ramis: la precarietat laboral en el món del periodisme —na Rut presenta característiques de la pròpia autora—, els dubtes davant la possibilitat d'establir una relació amorosa estable, el paper que cada cop més internet i les xarxes socials té en la nostra vida privada i laboral i la dificultat d'expressar de manera sincera els propis sentiments. Pel que fa a aquest últim aspecte, Lluïcia Ramis ha declarat en més d'una ocasió

que ella ha estat, des de petita, una persona extremadament tímida a qui li ha costat molt d'expressar les seves emocions. Fins al punt, ha dit, que escriure per a ella és una salvació, en el sentit que només escrivint pot superar aquesta mancança expressiva: *"Per mi escriure és la vida, és la meua manera de sentir. Si no pogués escriure sentiria que no tinc sentiments"*, confessava aquesta passat més d'abril a Anna Guitart en el seu programa "Tot el temps del món". En aquesta obra, quan la narradora recorda la seva infantesa a Mallorca —ja hem dit que aquest és un altre dels motius recurrents en la novel·lística de Ramis— expressa exactament això mateix: *"Els nins de la plaça són vius com la font. I salten i criden i corren i vénen a xerrar amb mi. El futur és un dels qui ve. Sóc incapaç de veure els nins. En ells només hi veig persones. Persones amb els seus problemes, les seves alegries, les seves coses. Persones que podrien ser na Rut, en Teo, n'Amadeu. Sent per ells el que sentiria per qualsevol. O sigui: res. No tenc sentiments"* (p. 239).

A la recerca de les arrels

Les dues novel·les posteriors de Lluïcia Ramis representen, al meu entendre, un intent d'aprofundir en la línia iniciada fins aleshores, però amb una implicació personal encara més notable. Ja hem fet esment de les endreces de l'autora en què deixa clar que, malgrat que el punt de partida és la seva experiència (*"Per què no puc escriure del que m'ha passat?"*, es preguntava en l'entrevista que hem esmentat abans), el lector ha d'enfrontar-se a la lectura amb la consciència que està llegint una obra de ficció. I és que, repetim-ho, segons l'autora la història literària

que genera el propi record ja és sempre la construcció d'una ficció.

Tot allò que una tarda morí amb les bicicletes, la tercera novel·la de l'autora mallorquina, ens endinsa en la investigació que fa la narradora de la història de l'Agnes i el Georges, els seus avis belgues. La protagonista, una periodista de 35 anys que s'ha quedat sense feina i que torna a Mallorca a casa dels pares, es desplaça a Brumina, a Astúries, a casa de l'oncle Claude, per seguir el rastre d'uns avis que es van establir a la península per treballar a la Real Tramontana de Minas, a Arrero, una empresa que havien fundat els avantpassats de la narradora. Quan hi comencen a viure, Emma, la mare de la narradora, té dos anys i s'hi estarà fins als sis. Més endavant, els avis viuran a Madrid i finalment acabaran els seus dies a Mallorca, on Emma ha anat a viure perquè s'ha enamorat i casat amb un mallorquí. De la mà de la narradora, doncs, coneixerem la vida més pública, però també els secrets més ben guardats, d'aquesta branca familiar, encarnació de la burgesia refinada que sovint emmascara comportaments gens edificants.

La novel·la ens presenta, d'altra banda, els altres avis de la narradora, els mallorquins —l'abuelo i l'abuela—, i la relació que la protagonista hi va establir. Recuperarem, com ja és habitual en les novel·les de Lluïcia Ramis, la infantesa feliç a l'illa, la relació amb els pares —també amb els seus secrets inconfessats— i amb els dos germans, en Nico i en Jaume, els estius a Portocolom —es Port—, el port de Felanitx, i els records de l'adolescència i dels primers amors i desamors. Pel que fa a això últim, la narradora ens reporta una

frase de l'àvia mallorquina a la qual sovint l'autora ha fet referència: *"Tots els homes del món no valen la llàgrima d'una dona"* (p. 33). D'una banda, diu Lluïcia Ramis, és una gran veritat, però per l'altra és una sentència que et pot arribar a impossibilitar d'establir una relació sentimental amb una altra persona, perquè en tot amor sempre hi ha un cert patiment. En els *"Agraïments"* que l'autora situa al final del llibre, tornem a trobar la insistència ja clàssica sobre la veracitat dels fets que s'exposen: *"[...] I a tota la família, que sabrà perdonar aquesta breu intromissió a la intimitat, la versió alterada d'aquells relats que hem sentit contar a ca nostra tota la vida i tornam a inventar sempre que els contem"* (p. 225). El ressò ginzburguà, un altre cop, és més que evident.

Una novel·la de maduresa

L'última novel·la de Lluïcia Ramis, *Les possessions*, Premi Llibres Anagrama de Novel·la i, com hem dit al principi, una de les més venudes durant el passat Sant Jordi, ha estat també unànimement aclamada per la crítica. En la meua opinió estem davant de la millor de totes quatre, ja que hi podem trobar condensats tots els grans temes que l'autora mallorquina ha anat desenvolupant en els seus llibres anteriors: la relació d'amor i d'odi amb Barcelona, el record nostàlgic d'una Mallorca —la de la infantesa, la dels garrovers als quals enfilar-se— que ha caigut en mans dels especuladors, la visió crítica de la precarietat que suposa dedicar-se al periodisme, la comunicació entre els membres de la mateixa família —realment, es pregunta la narradora, els pares ho volen saber tot dels fills, i els fills, dels pares?—, la fugacitat de l'èxit literari, la

impossibilitat de reviuir el passat i la dificultat d'establir relacions amoroses duradores.

En aquest cas, a més, trobem —relacionat amb l'elegia de l'illa perduda— el sentiment físic de desarrelament respecte del lloc on s'ha viscut, simbolitzat en aquesta novel·la per la venda de Can Meixura per part dels avis i el regal de la possessió de Son Cors que fa el pare de la protagonista a la seva germana. És un tema que, com comentàvem en l'article del mes passat, Natalia Ginzburg també ens planteja a la seva magnífica novel·la *La ciutat i la casa* (Club Editor, 2017) i que en el text que ens ocupa pren forma en aquesta declaració: *"Així, doncs, a qui pertanyen les cases? Sempre, sempre, al passat i els seus fantasmes"* (p. 113).

Les possessions és, també, una novel·la on tenen molt més protagonisme els pares de la narradora. De fet, la protagonista ha d'anar a Mallorca perquè el pare —psicòleg, ara professor d'institut jubilat i un idealista d'esquerres superat pels esdeveniments— està al caire de l'embogiment. En l'endemig, coneixerem tota una trama de corrupció que va fer que, l'any 1993, Benito Vasconcelos, soci de l'avi de la narradora, assassinés la seva dona, el seu fill i se suïcidés. Els dubtes sobre el grau de coneixement o de participació de l'avi en aquesta trama formen part dels secrets familiars que mai arribarem a saber. Lluïcia Ramis ha dit, en l'entrevista que hem esmentat, que en aquesta darrera novel·la volia plantejar el tema de la vergonya i del tabú de dos tipus de comportament. D'una banda, el del poder econòmic, que no s'avergonyeix del seu comportament i que a través

de l'autojustificació aconseguix que la corrupció acabi sent un autèntic tabú social; per l'altra, el de les malalties mentals, que constitueixen en la nostra societat actual un tabú de caire individual. Ramis, que ha retratat com ningú la generació nascuda a finals dels anys 70, conclou amb una certa amargor el següent: *"Tota la vida se'ns ha dit que som fills de la Transició, que havíem nascut amb la llibertat, que fariem grans coses. Però, i si en realitat som fills de la corrupció, i aquesta llibertat teòrica fos la nostra condemna?"* (p. 193)

Pel que fa al tema recurrent en l'autora mallorquina sobre la veracitat o no de tot el que explica, en aquesta novel·la, a part de l'endrega que ja hem esmentat ("Qualsevol semblança amb la realitat és pura ficció"), hi trobem una carta imaginària a un "Estimat desconegut", és a dir, al lector, on es reafirma en el que ja hem vist en diverses ocasions: *"Què sabràs tu del dolor, aquesta ferida on brolla la literatura, hemorràgia dels qui no varem aprendre a sentir més que per escrit i només sabem pensar a través de la lletra impresa[...]? Tu vares llegir-me. Bé, això és el que et penses. No em llegies a mi, sinó el que jo havia escrit. Llegir-me a mi és més difícil, ni tan sols jo mateixa estic segura de poder fer-ho"* (p. 135-137). Lluïcia Ramis ha emprès una obra construïda a partir d'ella mateixa, però ens recalca sempre que pot que tot, en el fons, no és més que literatura. Nosaltres li reconeixem l'honestedat, valorem el seu risc i celebrem com una festa les seves novel·les.